

gratia commendat : nihil est enim tam lautum, quod nausea non reddat insipidum, nihil tam insuave, quod delicatum non faciat fames. Vis omnem cibi et potus superfluam curam abjicere? exitum specta. Cito morieris, et corpus istud, tanta epularum varietate nutritum, foedis vermibus pabulum erit. Considera, quali convivio te escam præparas : et sic carnem nutri, ne mentem opprimas. Cibo utere, qui parabilis sit, et ubique occurrens, nec patrimonio gravis, nec valetudini. Magna pars libertatis est, bene moratus venter, et patiens contumeliæ. Multa quàm supervacua essent non intelleximus, nisi cum deesse cœperunt. Eget corpus alimonia, non cupediis, aut lautitiis.

4. Non est autem quòd te laudes, si contempseris superflua. Tunc laudabilis eris, cum contempseris necessaria : cum tibi persuaseris, sordidum panem ad victum; modicum vinum et debile, vel aquà debilitatum, ad potum satis esse : cum didiceris, herbas non tantum pecori, sed homini quoque nasci. Tunc te admirabor, cum solam necessitatem, ac virium reparationem, Deique gloriam, in cibo sumendo spectabis : cum lautiores epulas, et magnatum convivia contempseris : cum invitus ad mensam accedes, sicque alimenta sumes, quemadmodum pharmacum ægroti : cum voluptatem gustûs, quia tolli non potest, compescere et moderari studueris : cum tibi molestum fuerit, quidpiam delicatius, valetudine exigente, accipere : cum verâ denique mentis et corporis puritate imbutus fueris. Non enim in corporis attenuatione probatio abstinentiæ sita est, sed in perfectione castitatis.

CAPUT V.

DE LUXURIA. QUAM TURPE SIT HOC VITIUM. QUAM FACILIS IN ID LAPsus, ET QUOMODO EVITANDUS. VOLUPTAS ANIMI SECTANDA, QUÆ SOLIDA EST.

1. Nullum vitium isto turpius : nullum, de quo magis erubescamus. Vel nudum ipsius nomen non carere ignominia edixit Apostolus, præcipiens, ut, quæ hujusmodi sunt, nec nominentur in nobis (1). Hinc ille pudor, quo solent ingenui ac probi homines affici, si semel admissum aliquod immunditiæ peccatum aliis innotuisse suspicentur. Hinc lubricos adolescentiæ errores quidam in secretissimo pœnitentiæ tribunali ministro Christi abscondunt, æterna potius tormenta, cum æterno dedecore, subire post mortem eligentes, quàm imaginariam hujus vitii infamiam in hac vita. Huic autem limo infixus vix emergit. Conclamata est ejus salus, quem hæc lues infecit. Quid enim possunt ad hoc humanæ vires? Nemo potest esse continens, nisi Deus det (2).

2. Primum itaque hujus morbi remedium, fervens ad Deum oratio est, ut ipse te sanet et præservet, qui solus potest. Tum impuris cogitationibus resistere in ipso accessu oportet, eâ celeritate, quâ ignitum carbonem excutis à vestimento. Væ tibi, si te semel dimiseris ad aliquid quantumvis minimum in hoc genere deliberandum. Proxima dedi-

(1) Ephes., v, 3.

(2) Sap., viii, 21.

tioni est arx, cujus gubernator incipit cum hoste miscere colloquia. Omnis item præcidenda pravitas occasio ab otio, à gula, ab omni specie impura, à malorum convictu, et societate: nec quidquam in hac lucta negligendum. Sunt etiam in justis quædam hujus vitii reliquiæ, omninò extirpandæ: est latens quidam serpentis sibilus: sunt quædam affectiunculæ; quæ tametsi malæ non sint, sunt tamen principia peccatis præludentia, quibus sensim sine sensu fascinata mens, nisi statim abrumpas, adhærebit. Nunquàm magnus eris, si hæc minima spreveris. Magna à parvis initium sumunt.

3. Ante omnia cavendum, ne te nimia tui fiducia decipiat. Quisquis non timuit, jam lapsus est. Quot et quales viri post confessiones, et victorias; post signa et magnalia, incauto fœminæ aspectu, corruerunt? Non affero hîc Samsonis, Davidis, et Salomonis, toties decantata exempla. Sunt alia recentiora, et quotidiana, et ut desint aliena, habes tu ipse in te, unde erubescas, undè discas, non altum sapere, sed timere. Nonne extremæ dementiæ est, inter tot omnium ætatum et gentium documenta adhuc aliquid audere, et non vitare discrimen? sed hæc est semper humanæ pervicaciæ incredulitas, ut nunquàm credat alios cecidisse, nisi et se viderit interire. Facta est mulier à Deo adjutrix viri; sed dolo serpentis personam sumpsit hostilem. Nihil in illa, nisi quod feriat, quod urat, quod interficiat. Nulla est hyæna, nullus basiliscus, qui cum illius voce et oculis conferri possit. Ah! fuge ejus aspectum; fuge colloquium, quicunque tuam optas salutem. Suum morem illa retinet, semper hominem expellit è paradiso.

4. Familiare hîc est, multas prætexere excusationes necessitatis, consuetudinis, puræ intentionis: sed latitant sub specie boni ingentia mala. Indè enim prosiliunt nocituræ libertates, incauta colloquia, gestus leviores, modestiæ neglectus, crebra munuscula, et quædam hilaritates, quibus paulatim deponitur pudor, et tota demum exiit verecundia. Crescunt hæc per intervalla; et qui rubore suffusus, ad sola mulierum vestigia horrescebat, jam vultu constanti lascivientes oculos, nudatumque pectus intuetur; et blando intus operante veneno, prius damna patitur, quàm periculum senserit. Sic paulatim rationis oculus caligare incipit, postea obcæcatur. Sic anima cælo nata affigitur humi, immemor Dei, immemor sui, donec flamma concupiscentiæ semper duraturo incendio absorbeat. O miseri, quorum fœdæ, et momentaneæ voluptates tam luctuoso exitu terminantur! omnes puto Sardonis herbis saturos esse; moriuntur, et rident.

5. Quid quæris, stultus homo, inops proprii consilii, alieni desertor? Voluptates? Deus cælo æternas reposuit. Vis hujus sæculi fallaces, et excludi æternis? Ubi ratio, ubi prudentia? Cælum intuere, et omnes ejus beatissimos cives. Olim panem cum cinere, potum cum fletu miscebant. Vidisses eos in mundo angustiis undique oppressos, sordibus obscuratos, semper lacrymis madidos, semper vigiles in oratione, extra omnem mundi lætitiæ positos. Viam sibi ad cælum equuleis, gladiis, et crucibus fecerunt. Respice infernum, et desperatam damnatorum turbam, ignibus, tenebrisque perpetuis sepultam. Hi falsa mundi gaudia, carnisque delicias et

luxum olim amplexi, nunc serò cognoscunt, quantum sibi nocuerint voluptates. Hæc sedulò contemplare, et si credis, exhorresce. Momentaneum est quod delectat, æternum quod cruciat.

6. Quod si etiã in hac vita placet voluptas; cur non magis solida, vera, impolluta, immutabilis, quæ ex animo benè composito venit, ut de tuo te ipsum oblectes? Carnis voluptas mollis est, caduca, fucata; semper mero et unguento madens, et timens publicari. Ejus statio fornices, popinæ, et loca censorem metuentia. Si foris nitet, introrsus misera est. Cùm incipit, tum extinguitur, et in ipso sui usu perit. Voluptas verò animi tranquilla, excelsa, invicta, semper secura et stabilis, nec satietatem habet, nec pœnitentiam. Nullus eam pudor comitatur, nullus sequitur mœror, nec suum unquàm possessorem destituit. Hæc si frui desideras, omnes carnis illecebæ vincendæ sunt. Vera enim voluptas est, omnem contemnere voluptatem.

CAPUT VI.

DE AVARITIA : MALITIA EJUS PERSTRINGITUR. COLLATIO
PAUPERIS, ET DIVITIS. OPUM FALLACIA, ET VANITAS.

1. Hæc est Avaritiæ pessima fraus, quam prænoscere debes, ne decipiaris : occultat se; nec ullum reperies, qui se avarum confiteatur. Ille divitias congregat, ut sibi et liberis prospiciat : hic ut pauperum indigentia consulat : alius ut redimat piis ope-

ribus peccata sua. Sed congestum aurum nemo istorum erogat : imò nova semper quærentur, quæ addantur acervo : et dum quærendo teritur tempus, elabitur vita, cui opes quærebantur. Ut ægrorum sitim aqua non sedat, quam sitibundus placido amne fluentem videt, et agit manu; nisi os admoveat, et gelidos hauriat latices : ita Avarus nullâ re satiari potest; quia menti ejus, in qua residet Avaritia, thesauri, et pecuniæ non possunt illabi. Animam Deo capacem solus Deus implere potest.

2. Congeratur in te, Avare, quicquid omnes locupletes possederunt : ultra Salomonis opulentiam fortuna te provehat : terram marmoribus, auro parietes, gemmis laquearia abscondas. Non tantum habere tibi liceat, sed calcare divitias. Accedant statua, et pictura, et quicquid ars luxui serviens elaboravit : majora cupere ab his disces. Naturalia desideria finem habent; ex falsa opinione nascentia infinita sunt. Quid refert, quantum tibi in arca, quantum in horreis lateat, si non computas acquisita, sed acquirenda? Toto eget mundo, cujus non explet mundus cupiditatem. Atque utinam considerares, quanta secum mala divitiæ afferant, quanta auferant bona! Invenires procul dubio, quàm vera sit Apostoli sententia : *Radix enim omnium malorum est cupiditas* (1). Indè germinant fraudes, indè consurgunt bella; hinc perjuria, hinc proditones oriuntur. Tolle avaritiam, et non est discordia : desinat avaritia, et cessat ambitio. Hæc terram latronibus complet, mare piratis, urbes tumultibus, domos

(1) I. Tim., vi, 10.

insidiis, forum injustitiâ. Quædam nimirum societas, penè etiam nominis, est vitii et divitiis.

3. Confer, si placet, inter se pauperem et divitem: cerne vultum utriusque. Hic plenus sollicitudinum, tetricâ facie tristitiam animi prodit: ille serenâ fronte sincerum mentis gaudium ostendit. Hujus, inter ærumnas cor exedentes, bracteata felicitas est; illius mens, mœroris vacua, internæ pacis jucunditate perfruitur. Hic quærendi cupiditate anxius, amittendi metu miserrimus, ad omnes fortunæ injurias expositus, quò plus habet plus cupit. Ille in paupertate ditissimus, optat quod satis est, nihil timens; quia nihil habet quod sibi adhæreat, quod sibi eripi possit. Quàm lætos dies ducit pauper, quàm placidas noctes! Dives autem, æger animi, morbum suum, quocunque pergat, secum trahit, spinis undique circumseptus. Sed lethalis est sopor, qui non sentit aculeos.

4. Audi, miser, cujus inexplabilis avaritia est. Omnibus licèt locis tecta tua resplendeant: licèt immensos pecuniarum acervos possideas: quamvis ultra mare latifundia tua extendantur; veniet tamen, veniet dies ab æterno statuta, quâ hæc omnia simul cum vita, amaro et invito animo desereres. Abibunt, peribunt hæc omnia; propter quæ pereundum tibi erit. Tunc demum intelliges, quàm contemnenda mireris; simillimus pueris, quibus omne ludicrum in pretio est. Illos reperti in littore calculi leves, et aliquid varietatis habentes delectant: tu circa auri glebas, splendorumque lapillos insanis carius ineptus. Non dico, ut divitias non habeas, si te Deus divitem fecit; sed ut habeas, nulli detractas, sine cujusquam

injuria partas, sine sordidis quæstibus, sine sollicitudine, et superflua cura. In domum illas, non in animum, recipias; paratus his carere, cum Deus veluerit. Ille verè locuples est, qui divitiis non eget. Ne expectes, ut fur, vel casus eripiant tibi quæ possides, occupa tu eorum vices, et aufer tibi ipsi animo circa exteriora indifferenti, quidquid alii auferre possunt. Tuus eris, sic hæc tua non erunt.

5. Disce à te removeve pompam, et cultum viciumque tuum non ad exempla compone, sed ut Christiani suadent mores. Potest paupertas se in divitias convertere advocatâ frugalitate. Exiguam natura desiderat, non esurire, non sitire, non algere. Potes habitare sine marmorario fabro, potes vestiri sine commercio Serum. An non sitim extinguet poculum, nisi gemmeum aut crystallinum sit, quo simul bibas et timeas? Gladius non scindet panem, nisi ebur, et margaritæ in capulo niteant? Pelvis fictiis non excipiet manuum sordes? Nec lumen lucerna ministrabit, nisi sit aurificis opus? Auro servit, qui se auro ornari putat. Quânto utilius foret, veras amare divitias, quæ hominem meliorem faciunt; quas nulla fortunæ iniquitas nec ipsa mors auferre potest? Quid pauperiem times, integrum Regnum ferens in corde? Regnum Dei intra te est. Absit ut aliud bonum quæras. Quære bonum tuum. *Nemo bonus, nisi solus Deus* (1). Hic tibi possessio et regnum sit, in quo sunt omnia bona, omnes thesauri. Cui Deus totum est, huic mundus nihil est.

6. Quicquid nitidum, quicquid magnum in mundo apparet, inane est, fictitium est, nihil est. Quid

(1) Luc., xviii, 19.

miraris cùm vides hominem auro, et purpurâ indutum, et magnâ servorum catervâ stipatum? Pompa est. Ostenduntur hæc omnia, non possidentur: et dum placent, transeunt. Non capio hujus rei fidem à Lycæo, vel à Porticu, non à Cruce Christi, non ab æterna Dei Sapiëntia; sed ab ipso mundo, ab ipsis vanitatum mancipiis. Audi Amanum opibus, potentiâ, honoribus super omnes tunc mortales eximium. Convocat auditores, et coacto cæta omnia nihil esse pronuntiat. *Nihil*, inquit, *me habere puto*; et causam adjecit: *Quamdiu videro Mardocheum judæum sedentem ante fores Regias* (A). O ludibria, ô cæcitatem! Sæpè legi, et audiivi omnia nihil esse collata cum bonis, quæ virtus parit, quæ nutrit æternitas: sed vehementiùs depressa sunt, coram nihil visa sunt, nihil. Nihil igitur facis, si nihil spernis. Spennendum est aliquid quod in te sit, quod aliquid sit. Comprimenda cupiditas, ac veluti sub vinculis habenda; ut assuescas colere paupertatem, et usu rerum res ipsas metiri. Facilè autem contemnes omnia, si semper cogites te moriturum.

CAPUT VII.

DE IRA, CHARACTER IRATI, EFFECTUS, CAUSE ET REMEDIA
I.R.E.

4. Irascor iræ. Sola hæc ira justa est adversus monstrum rabidum et execrabile; adversus affectum maximè implacidum, et turbulentum: qui si

(1) Esther., v, 13.

semel invaserit hominem, vix in eo humanæ naturæ vestigia relinquit. Ira brevis insania est, sui impotens; armorum, sanguinis, et suppliciorum avida; decoris oblita, necessitudinum immemor, in ipsa irruens tela, ut alteri noceat, ruinis simillima, quæ super id quod oppresserunt franguntur. Linqvit decor omnis iratos. Flagrant et micant oculi, tumescunt venæ, horrent capilli, quatiuntur labia, strident dentes, epumant ora, rabida vocis eruptio colla distendit. Non est ullius affectûs facies turbatior. Fœdatur vultus, contrahitur frons, nutat caput, vacillant pedes, agitantur manus, et totum corpus indecora jactatione huc illuc circumfertur. Adjice minaces gestus, complosas manus, pulsatum humum, percussum pectus, evulsos crines, scissa vestimenta, et sanguinem ab imis præcordiis exastuantem. Qualem, putas, intra esse animum, cujus extra imago tam fœda est? Qualia Poetæ inferni monstra finxere, ignibus ardentia, succincta serpentibus, diroque mugitu perstreptentia; talis est irati habitus, turpis, cruentus, æstuans, crudelis, et in ferinam rabiem generans. Cætera vitia licet abscondere, et in abdito alere: ira se profert, et in faciem exit, ac velut ignis omnia corripit: quantoque studiosius eam tegere conaris, eò amplius effervescit. Modi nescius est, nec frænum patitur, quem ira possedit.

2. Reliqua item vitia certis quibusdam finibus cœrentur; iræ nihil intactum, nihil est inaccessum: cælum ipsum petimus iracundiâ. Hinc blasphemiæ; hinc querimoniæ adversus Deum; hinc de ejus providentia motæ ab impiis controversiæ.

Nec his duntaxat irascimur, à quibus nos læsos existimamus; sed futuræ etiam injuriæ cogitatione offendimur, et qui facturus esse injuriam, falsâ plerumque imaginatione, creditur, jam fecit: adeò ingeniosi in vitiis sumus. Sæpè nescimus quibus irascamur, irascimur tamen: et si alius desit, in quo impetus ille frangatur, contra nos ipsos excandescimus. Ut verò scias, non ex sola injuria nasci hunc affectum, iræ etiam nostræ sentiunt rabiem, qui nec offendere nos possunt, nec contumeliâ afficere. Sic vestimenta sæpè scindimus, vasa projicimus, frangimus calamum, laceramus chartam, cùm his uti ex animi sententia non valemus. Sic in furorem sæpè nos agit aut versus calix, aut mensa negligentius posita, aut parum agilis puer, aut tracti subselli stridor, et alia multa, quæ iram nostram nec meruerunt, nec sentiunt. Sic refractarius equus et contumax; sic canis oblatrans et perstreptentes aviculæ; sic importunus muscarum volatus, aut culicum morsus bilem concitant, et impatientiæ nostræ pœnas luunt. Vide quàm demens sis. A rebus sensu carentibus, et à brutis animantibus exigis pœnas, quibus par esset tuam potius insaniam castigare.

3. Quod si libeat iræ damna et effectus intueri, nulla pestis humano generi pluris stetit. Videbis cædes, et urbium clades, et totarum exitia gentium. Videbis pestilentiam manu factam, et magnam occisorum struem, fusique sanguinis rivos flumina inficientes. Aspice nobilissimarum civitatum fundamenta vix notabilia; has ira dejecit. Aspice solitudines sine habitatore desertas; has ira exhaustit.

Aspice incendia domos concremantia, violatos fontes venenis, extinctas familias: hæc scelera ira patravit. Ferarum conventum dixeris non hominum, nisi quod illæ inter se placidæ sunt, hi mutuâ laceratione se perimunt. Accedit huic vitio hæc perniciosa, quòd hominem exuit similitudine Dei, cujus opera tranquilla sunt: mentem obcæcat, ne verum videat, ne aliorum monitis obsequatur: omnes animæ facultates turbat et pervertit; cumque pessimè totum hominem afficiat, vix illi tamen ulla turpitudine inesse creditur: adeò vulgus gloriosum existimat irasci. Sed præstat ad remedia accedere, quibus hæc prava affectio, si non tolli omnino, rationis saltem imperio subjici, et ad salutarem modum cogi possit.

4. Ante omnia optimum est primum iræ irritamentum prolinus spernere, et ipsis repugnare principiis: nam si cœperit ferre transversum, difficilis ad salutem recursus est. Faciet quantum volet, non quantum permiseris. Cùm hostis portis se intulit, modum à captivo non accipit. Facilius enim est non admittere perniciosa, quam admissa moderari. Pars superior mundi, et ordinatior, ac propinqua sideribus, nec in nubem cogitur, nec in tempestatem impellitur, sed caret omni tumultu: inferiora sunt quæ fulminant. Ita animus sublimis, quietus semper et compositus, ac in statione tranquilla collocatus, intrâ se mala premit, quibus ira contrahitur, et verbis suis minimum libertatis permittit: scit enim cùm iratus fuerit, mala non tolli; sed fieri graviora. Sicut aves, dum viscum trepidantes excutunt, plumis omnibus illinunt: sic omnis indignatio

in tormentum suum proficit. Plus nocet ira, quàm injuria. Qui irascitur, se ab alio contemptum putat; verus autem æstimator sui non vindicat, quia non sentit. Ultio confessio doloris est. Non est magnus animus, qui repetit mordentem.

5. Auditâ voce maledicentis statim animadvertendum, non quid illum audire, sed quid te deceat loqui. Non tantum licere debet alienæ perversitati, ut serenitatem tuam obducat. Deus, qui omnia potest, tot improbos homines suffert: tu cæteris deterior, unum ferre non poteris? Ridiculum est te non corrigere malitiam tuam, quod potes; aliorum velle tollere, quod non potes. Si tot peccatorum reus es, quicquid pateris nihil est comparatione gehennæ, quam mereris. Quis es tu, cujus aures lædi nefas sit? Seipsum offendit, quia peccat, qui facit injuriam: tibi enim quid accidit? Id quod ab æterno decretum est pro tua salute. Audi quid dicat Deus: Si dimiseritis, et ego dimittam vobis (1). Ad hoc tonitruum si non expergisceris, non dormis, sed mortuus es. Danda est alienis vitiiis venia, ut tuis impetres.

6. Tollenda ex animo suspicio est, fallacissimum iræ incitamentum. Ille me parùm humanè salutavit, ille inchoatum sermonem citò abruptit, illius vultus aversior visus est. Nec deerunt suspicioni argumenta, et conjecturæ; cùm semper ad malum creduli simus. Major injuriæ pars constat vitio interpretantis. Quare simplicitas necessaria est, et benigna rerum æstimatio. Age contra te absentis causam: sitque tibi hoc vitium suspectum; quòd

(1) Matth., vi, 14.

quæ inviti audimus, libenter credimus; et antequam judicemus, irascimur. Dandum semper est tempus: veritatem dies aperit. De parvula summa judicatio res tibi sine teste non probaretur; amicum verò condemnas, antequam audias? Rebus quæ referuntur statim fidem adhibere, imprudentis hominis est. Multi mentiuntur, ut decipiant; multi, quia decepti sunt. Qui aliquid clam dicit, penè non dicit. Quid iniquius, quàm secretò credere, palam irasci? Denique non expedit omnia videre, omnia audire. Non accipit injuriam, qui nescit.

7. Cùm scis aliquem malè loqui de te, interroga conscientiam tuam, an ipse prius de illo locutus sis. Tum cogita, de quam multis loquaris. Faciet te moderatiorem respectus tui, si te ipsum consulueris. Nam cur alienæ luxuriæ non ignoscis, qui nihil tuæ negasti? cur mendacia persequeris, ipse perjurus? cur ipse perfidus, fidei acerrimus exactor es? cur tibi licentiam in alios permittis, in te non vis? Succurrat non tantum quid patiaris, sed quid feceris. Quicquid in alio reprehendis, invenies in sinu tuo. Omnes mali sumus: communi vitio danda est venia. Et si nihil tale fecisti, at potes facere. Qui stat, videat ne cadat (1).

8. Quid novi fit, si inimicus nocet, amicus offendit, filius labitur, servus peccat? Hæc omnia ita consueta sunt, ut rosa vere, fructus æstate. Sicut properanti per frequentia urbis loca alicubi labi necesse est, alicubi retineri, alicubi respergi? ita in hoc vitæ actu dissipato et vago multæ incidunt querelæ, multa impedimenta. Cur indignaris à viro

(1) I. Cor., x, 12.

malo injuriam passus? Quod suum erat fecit. Tu verò, si bonus es, boni viri munus exerce: cura ut illum bonum facias. Hoc autem non fit ultione, sed patientiâ, et beneficiis: et si non bonum, saltem benevolum reddes: si neutrum, te procul dubio meliorem efficies. Ille detraxit de fama tua; graviter tibi infensus est. Quid hinc tu? Non credo. Si quid dixit, errore deceptus dixit, mente non malâ, zelo bono: prodesse voluit, aut certè læsus à me fuit. Non est injuria, pati quod prior feceris. Verè illam culpam admisi, reus sum; æquum est justitiæ cedere. At gratis impugnor, et sine culpa. Quid inde? Christum imitabor, et dicam cum Propheta: *Obmutui, et non aperui os meum, quoniam tu fecisti* (1). Aliena dicta, aut facta, tibi mala non erunt, et si reverà mala sint, nisi malè eis utaris. Talia sunt, qualis usus eorum.

9. Quæ est causa offensionis? Opinio. Tolle damni opinionem, et nihil nocebit tibi. Nulla res attingit, aut movet animum, aut ad ipsum intrat: solus ipse se ipsum movet; et quale tulerit judicium, talia fiunt ea quæ accidunt. Nihil te lædet, nisi tu te ipsum læseris. At malus est, inquis, qui me persequitur. Expecta: dabit alteri pœnas, quas debet tibi; et jam sibi dedit, quia peccavit. At ratione præditus est; quare non emendat se? Et tu, qui ratione præditus es, cur non corrigis impatientiam tuam? cur non vincis in bono malum? Aliena vitia in oculis habes; à tergo tua sunt. Sed age, quisquis es, cui dulce videtur ulcisci, datur tibi optatæ ultionis facultas; cum hac tamen justissima lege, ut à

(1) Ps. xxxviii, 10.

majori incipias. Ordo injuriæ præscribat ultionem. Graviorem omnium hostem iram tuam habes; hæc plus te offendit: ab ista auspicare vindictam. Non sunt quærendi in platea adversarii, dum infensor domi latet. Plato iratus in servum, manum quam percussurus sustulerat, suspendit, dicens: Cæderem, nisi irascerer. Prius voluit iracundiam flagellare, quàm servum; digniorem flagris existimans dominum irascentem, quàm servum negligentem. Quò quisque honestior est, eò fortius iram comprimit.

10. Judices, et qui præsumt populis, iram interdum ostendere debent, ac etiam exhibere, ita tamen, ut rationem non præveniat, sed quasi ancilla subsequatur. Corrigendus est qui peccat, et castigandus; sed sine ira. Si vir bonus irasci turpiter factis debet, omnis illi per iracundiam vita transibit. Quod enim momentum erit, quo non videat improbanda? Deficiet, si toties à se iram, quoties causa poscet, exegerit. Placidus itaque et æquus errantibus, talem affectum erga illos habebit, qualem medicus erga phreneticos. Sicut non commoveris ob algores et fervores, qui à tempestalibus suas vices obeuntibus inducuntur: ita nec irasci debes propter injurias, quas improbi homines pro sua natura inferre solent. Ægri intemperantes sunt, in quibus nihil est sanæ. Satis acerba erga contumeliosum vindicta est, nullam petere ab eo vindictam. Ille lædit ut doleas; si tu non doles, ipse dolebit, videns ereptam sibi contumeliæ voluptatem; adeo fructus injuriæ in sensu et indignatione patientis positus est. Convitia, si irascare, agnita videntur;

spreta exolescunt. At turpe est, inquis, contemni, læsumque honorem non reparare. Imò turpe est timere contemni: non enim hoc timet, nisi qui contemni dignus est. Non respicit sapiens, quid homines turpe judicent; nihil illi turpe, nisi peccatum. Contemnitor, ait, ab aliquo? Ipse viderit. Ego curabo, ne quid contempta dignum agam, aut loquar. Odit me aliquis? Viderit. Ego omnibus ero placidus, et benignus. Sic invicta patientia, improborum malitiam superat et fatigat; Deumque imitatur, qui ignoscit, qui patientissimus est, et scelera nostra suis beneficiis vincit. Majoris animi est, non agnoscere injuriam, quàm ignoscere.

CAPUT VIII.

DE INVIDIA, ET ACEDIA. UTRIUSQUE DESCRIPTIO ET CURATIO.

4. Invidia sui vindex prius in propria sævit viscera, quàm in proximi bona. Alia vitia ultrix pœna à tergo sequitur; huic etiam præire solet. Invidus enim alienam felicitatem suum facit tormentum, et de vicini pinguedine ipse macrescit. Simul peccat et plectitur, quem hæc pestis invasit. Cætera vitia certo alicui bono contraria sunt; hoc, omnium bonorum inimicum est, omnium rerum naturam pervertit. Adversatur divinæ bonitati, cui proprium est omnia bona sua communicare: adversatur statui Beatorum, qui aliorum felicitate, ut suâ, potiuntur: adversatur Christianæ charitati, quæ de bonis etiam

inimicorum lætatur: adversatur denique legi naturæ, quæ nos omnia bona nostra aliis etiam optare jubet. Sicut oculus eo morbo affectus, quem Ophthalmiam Medici vocant, splendidis omnibus offenditur: ita invidus aliorum virtute, et charitate cruciatur. Invidia dicitur; quia alterius excellentiam nimis videt.

2. Invidet Satan, sed hominibus, sociorum nemini: tu verò homo cum sis, hominibus invidet; quod nec Diabolus quidem facit. Hoc autem animi pusilli est, et proprio judicio se ad infima abjicientis; neque enim alteri invideres, nisi eum meliorem te, et superiorem arbitraberis. Vis invidiâ carere? Sperne hujus mundi fugacia bona, et dilige æterna. Amor æternitatis mors invidiæ est. Non potest mortalia bona aliis invidere, qui sola sempiterna concupiscit. Quis unquam Princeps sutori invidit, aut sarcinatori, artium suarum vilia servitia? Non se demittit ad hæc infima mens sublimioribus occupata. Nonne satis est propriis malis angere, quæ tam multa sunt, nisi et aliena bona te torquant? Nunquam eris felix, si te cruciat felicior. An putas bona, quæ invidet, alteri erepta, ad te posse transferri? Habet proximus tuus divitias, floret scientiâ, supereminet dignitate. Hæc omnia tua erunt, si ipsum amaveris. Plurimis abundat bonis, qui amat aliena.

3. Jungo Invidiæ Acediam; quia utraque tristitia est: illa de alieno bono, hæc de proprio. Utraque ad pusillos spectat: nam *parvulum occidit Invidia* (1); et Acedia vitium est languentis animi,

(1) Job., v, 2.

bonorumque spiritualium tædio laborantis, qui rei magnitudine ac difficultate deterritus, nihil unquam homine dignum aggrediatur. *Vult, et non vult piger* (1); semper varius et inconstans, sibi gravis, aliis molestus, et continuo sui tædio pœnæ incubans suæ. Similis est trocho, qui in orbem quidem agitur, sed non progreditur; atque ita per flagri vim movetur, ut tamen semper insistat. Voluisse eum aliquid deprehendes, sed non fecisse. Omnis ejus operatio insipida, et instar repentis aquæ vomitum provocans, non hominibus tantum, sed et ipsi Deo. Frustrà igitur salutem speras, nisi excusso tempore generosos assumas spiritus, et acrioribus stimulis ad magna te cogas. Ut avis ad volatum, ita homo nascitur ad laborem: et ut desint labores pro Deo assumpti, satis cuique pœnarum imponit mundus. Quantum ille laborat, ut divitias consequatur? Quantum ille patitur, ut ad optatam perveniat dignitatem? Magno vitia coluntur. Quod si fugacia bona tanto sudore mercaris; cur non parem adhibes diligentiam, ad felicissimam æternitatem comparandam? Ah! pudeat sequem esse in re tanti momenti. Brevissimus labor est; merces æterna. Nihil est tam arduum et tam difficile, quod mens humana, Deo duce, non vincat. Fortiter aude, et difficultatum spectra disperebunt. Quicquid sibi animus imperavit, obtinuit. Age quod potes; omnia poteris. Adjuvat facientem Deus.

(1) Prov., XIII, 4.

CAPUT IX.

DE SUPERBIA, AMBITIONE ET INANI GLORIA. ICON SUPERBI.
DIGNITATUM VANITAS, ET PERICULA. TUMORIS MALA, ET
ALEXIPHARMACA.

4. Superbia, ambitio, et inanis gloria cognata sunt vitia; è quibus, tanquam Oceano, omnium malorum flumina oriuntur. Nam cum sibi pro fine propriam excellentiam proposuit homo, huc omnia dirigit, spreto Dei cultu, neglectâ hominum reverentiâ. Et si illi aditus ad gloriam non patet, nisi per scelera; per scelera ad gloriam ibit: viamque sibi ad prætensum decus aperiet, per dolos, et fraudes, proximique ruinam, et cædem. Superbus, Deo odibilis, humano generi intolerabilis, omnia studia, et opera sua ad captandam hominum laudem insectat. Se gradu potiori dignum putat, sibi in illo maxime complacet. Majora viribus temerè aggredditur, omnibus negotiis se ultrò ingerit, se ipsum impudenter extollit, cæteros aspernatur. Callidè simulat humilitatem, ut à se removeat ambitionis suspicionem. De gradu dejectus, omnia querelis implet, suscitaturque rixas, et odia. Ergà inferiores ferum se et truculentum exhibet: ergà superiores assentator est, quovis mancipio timidior, et obsequentior. Bona, si quæ habet, non Deo, ut par est, sed sibi arroganter attribuit. Affectat in omnibus videri; deque rebus altissimis, quas ignorat, quasi ex propria experientia, subtiliter disserit. Aliorum